

ЛЕКЦІЯ №10

Тема: ТРАДИЦІЇ ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ УКРАЇНЦІВ У
НОВІТНІ ЧАСИ (КІНЕЦЬ ХІХ СТ. - 20-ТІ РОКИ ХХ СТ.).

з дисципліни “Допризовна підготовка”
для студентів 5 курсу факультету фізичного виховання
(спеціаліст)

План

1. Озброєння і військова підготовка січових стрільців.
2. Передумови виникнення і становлення Українських січових стрільців.
3. Військово-фізичний вишкіл в УГА на прикарпатті.

1. Озброєння і військова підготовка січових стрільців Військово-фізичний вишкіл УСС

На протязі 1914-1916 рр. вишкіл новобранців належав до Коша й відбувався в окремому відділі - похідній сотні. До цього відділу зачисляли виздоровців і новобранців. їх вишколювали призначена команда корпусу на весну 1916 р. деякий час, а потім відсилали в поле - на доповнення фронтних частин легіону.

В листопаді 1915р. справу вишколу новобранців виділено від обов'язків Коша і створено окрему формацію з командуючим і так само як і інших австрійських стягів під час війни, мав багато недостач.

Влітку 1916р. німецьке командування Південної армії взялось серйозно з а зміну вишкільної системи. Насамперед організаційно були переведені відділи новобранців усіх австрійських стягів із Кошів у степ і там для кожного полку були створені вишкільні групи. Полкові вишкільні групи зв'язались у корпусну, чи дивізійну вишкільну групу, нарешті всі вони підлягали Вишкільній Групі Південної Армії. Нею командував підполк. принц Оскар Гогенцоллерн один з синів

Вишкільна група полку У.С.С. складалася з кількох сотень, мала свою власну господарку і власне постачання. Лише рахункові справи (ліквідатура) належала до Коша У.С.С. Вишкіл У.С.С. був поділений на сотні й на курені, коли сотень назбиралось більше як 4. Так, наприклад, на поч. 1917р. було 3 курені(з них 2 в березні відійшло на фронт), а на поч. 1918р. назбиралось 2 1/2 курені. Кількість сотень і їх чисельність змінювались залежно від приходу новобранців і відходу сотень на фронт.

Вишкіл У.С.С. перебував постійно біля Коша, бо й Кіш У.С.С. мав свою стоянку все в стані 15 корпусу, якому підлягав.

Методи вишколу

До літа 1916р. методи вишколу не відрізнялись ніж від тих, що були і в інших австралійських полках.

Ці методи були значно гірші, як за мирних часів, бо для цього не вистачало добрих інструкторів, часу і бракувало виряду. В У.С.С. справа вишколу новобранців терпіла ще й тому, що до весни 1916р. тобто до приходу отамана Тарнавського, вишколом займались старшини, що не були на фронті а інструкторам, молодим стрілецьким старшинам, хоч вони й мали деякий військовий досвід, не вистачало потрібного ні теоретичного, ні практичного знання.

Справа відразу змінилась, коли німці взялись за реорганізацію навчання тих частин, що належали до Південної Армії. Щоб увести свої методи праці, вони до кожної групи оприділяли на деякий час своїх старшин і підстаршин.

Методи німецького вишколу була дуже проста тим, що вчила військового ремесла безпосередньо, практично і скоро без зайвого баласту теорії.

Наука тривала 6-8 тижнів. Навчання майже всіх дисциплін ішло рівномірно. Через дотепний розподіл предметів вишкіл був живий і цікавий.

Хоч до нього введено пруський, який вимагав скорого, справного та докладного виконання найдрібнішої вправи, але вояки його не відчували, бо він ніколи не доводив до перевтоми. Він був діловий і до дрібниць продуманим.

Метою нового вишколу було, згідно з вимогами новітньої війни, навчити новобранця стати самостійним боєвиком: тому то найбільше часу і відводилось науці одинцем.

Цілоденне заняття тривало не довго, 6-7 годин, з них 4 год. до обіду, 2 рідше 3 год. після обіду.

Вишколена сотня ставала до іспиту, який проводив сам комендант армійської групи, полк, принц Оскар. Це було не звичайним парадом, що обмежувався би маршем сотні перед начальниками, а іспит справності стрільця в усіх дисциплінах військового ремесла.

Під старшини і кандидати на підстарший му сіли закінчити 2-місячний підстаршинський курс, старшини до сотників включно, засвоювали собі німецькі методи вишколу й доповнювали військово знання на старшинському курсі, під проводом німецьких старшин.

Хоч яка інтенсивна була праця, хоч які великі вимоги ставились до стрільців та інструкторів, завдяки зразковому порядку й раціональному поділові праці, всім залишалось доволі часу на відпочинок і розвагу. Між новобранцями проводилась інтенсивна національно-освідомлююча праця.

При вишкoлі був курс для неписьменних, курс німецької мови, проводились заняття з історії й географії України

Це майже дволіття школи дала свої плоди. її прийняло коло 7000 людей. З неї вийшло чимало інструкторів, старшин і підстарший. Це був великий прибуток для пафістично налаштованої вітки галицького українського народу.

Під час довготривалих перерв між боями командування У.С.С. не забувало про вишкіл стрілецтва. Весь вільний від служби і роботи в окопах час сотні використовували на вправи. Нова зброя і нові методи війни, що з'явилися на різних фронтах, вимагали, щоб з ними познайомились. Між

іншим, Українські Січові Стрільці навчались новітньої тактики в наступі й обороні. Зміцнення вогневої сили піхоти скорострілами, мінометами, піхотними гарматами, вогнеметами та різною артилерією змінило способи наступу й оборони.

Наступати у страшному вогні всієї тієї модерної зброї за давніми правилами було б самогубством. Дістатися до ворожих позицій можна було лише дуже рідким ланцюгом. Одна чота займала простір 3 цілої сотні, причому поодинокі вояки тримались один від одного на віддалі 10 - 15 кроків. Інші чоти сотні йшли в такому самому складі - 50 -100 кроків за першою .

Здобувати сильно укріплені позиції і стрілецькі рови противника ставало щораз важче. Бетон і сховища завглибшки кілька метрів під землею надійно оберігали ворога від вогню важкої артилерії. Широкі поля дротяних перешкод зупиняли навіть після артобстрілу працю піхоти. Здобувати такі укріплення могли лише підрозділи, спеціально до цього приготовлені. Тоді У.С.С, йдучи за зразками західного фронту, почали організовувати так звані пробоеві підрозділи. Вибирали до них найсправніших вояків і виколовали боротьбі зблизька, а це знову вимагало вправності володінні ручною гранатою, багнетом і ножем.

Ці підрозділи, спершу невеликі, згодом навіть чисельністю до куреня, перебували звичайно в резерві, позаду фронту, лише під час наступу їх посиляли першими здобувати ворожі укріплення. Уже над Стрипою при полках було організовано кілька таких підрозділів. У.С.С. з цими новинами бойової тактики познайомились у Соснові та використали їх уже в боях за Бережани.

Одночасно з вишколом стрільців командування полку організували у травні (1916р.) і курси для підстарший. Це був перший підстаршинський курс від часу існування У.С.С. Він займався до вишколом слабших підстарший та кандидатів, яких в У.С.С. було чимало. Курс проводив четар Б. Гнатевич, що згодом став прекрасним вишкільним фахівцем, а відтак влітку 1918р. на прохання командування Київських Січових Стрільців командування Вишколу відправило його як провідника вишколу в Білу Церкву.

2. Передумови виникнення і становлення Українських січових стрільців.

1-ий курінь Січових Стрільців (Київ)

У кінці літа 1917р Євген Коновалець таємно покидає Царицин (де був в полоні) і прибуває до Києва. На зустрічі з керівником Центральної Ради Володимиром Винниченком і Симоном Петлюрою доводить їм необхідність створення галицької військової частини в Києві.

18 листопада 1917р Роман Дашкевич відібрав у Дарницькому таборі військовому серед галичан перших 22 добровольці, які поклали початок формуванню куреня, а в майбутньому - окремого корпусу Січових Стрільців.

Важливим етапом в історії цієї формації був день 19 січня 1918р. Тоді, після приїзду втікачів із Дубівського та Самбірського таборів А. Мельника, Р.Сушка, А.Доморазького, В. Кучабського та ін, були скликана Стрілецька

Рада і загальні збори. Першого куреня СС (нове найменування галицької частини), які проголосили політичний курс київського крила галицького стрілецтва. Перш за все було вирішено самовіддано служити Центральній Раді, боротися за самостійну Соборну Україну, різко підняти дисципліну і боєздатність куреня.

За короткий строк створений на зразок легіону Українських Січових Стрільців 1-ий курінь СС був добре одягнений, взутий і озброєний, демонстрував високий вишкіл. З перших днів його існування голова Ц. Р. Грушевський прихильно ставився до Січових Стрільців, вбачав у них надійну опору і вірних захисників. Не випадково протягом тривалого часу січовики здійснювали особисту охорону Грушевського і уряду УНР.

"В багатьох відношеннях цей полк Січових Стрільців був зразковий і став прибічною гвардією голови Української Ради й уряду "

Незмінним командиром куреня, пізніше окремого корпусу СС, із січня 1918 р. був Є. Коновалець, начальником штабу А.Мельник.

Першими командирами підрозділів куреня стали недавні фронтовики. Роман Сушко, Д. Чмола, Р. Дамкевич, Фезь Черник, Василь Кучабський, Андрій Доморадський, Петро Пасіка та ін., вихованці Легіону УСС.

16 листопада 1918р. при поході на Київ січовики вщент розгромили 8-тисячну групу білої гвардії Святополка - Мірського та частини Сердюцької дивізії.

Осіною 1919р. окремий корпус Коновальця зазнав відчутних втрат під Коростенем, а потім під Бердичевим. 6 грудня 1919р. покинутий Директорією на призволяще припинив своє існування.

Таке рішення прийняла на своєму засіданні в Новій Чарторії Стрілецька Рада.

Частина січовиків перейшла до генерала Омеленовича-Павленки, щоб продовжувати боротьбу проти Радянської влади на Україні, а більшість на чолі з Коновальцем, Мельником, Сушком, Дашкевичем пішла у польський полон.

3. Військово-фізичний вишкіл в УГА на прикарпатті

Організація Армії була поставлена доволі добре, на зразок регулярних армій. Але їй бракувало власних вищих старшин доброго вишколу й постійного, вистачального матеріального забезпечення. Правильний вишкіл важко було перевести з огляду на воєнний час, матеріальні недостачі і брак відповідного апарату.

Про доповнення бойових відділів людьми дбали здебільшого Окружні Команди, вишколом, вирядом займалися Коші. У фронтових [прифронтових] околицях бранку переводили самі бригади. Не всі бригади мали доповнюючі формації, в яких збиралися і обучувались новобранці. Наприклад ні одна з бригад 1 корпусу не мала Коша. Більшість стрільців цих бригад походила з бойової смуги, а то й з повітів, що були в руках поляків. Вишколом, з рядом людей прийшлося займатись самим бригадам і команді 1 корпусу, що зорганізувала була для цього окрему вишкільну групу.

Після переходу УГА за Збруч всіма справами бранки вишколу, озброєння і виряду мусіли зайнятися бригади й корпуси.

"...Галицький стрілець був добрий вояк. Це виявилось вже під час світової війни. Вже тоді цінили цього за слухняність, малу вибагливість і видержливість. Очевидно, що визвольна війна виробила в ньому поступенево ще й інші прикмети, такі, як підприємливість, товарицькість та ідейність. Можна сміло ствердити, що галицький стрілець під добрим проводом і при вмілій та дбайливій організації був здатен на найбільше геройство та посвяту."

Реорганізований у Першу бригаду УСС Галицької Армії, він впродовж усієї війни брав участь у основних її операціях. Особливо відзначилися січовики у штурмах південних околиць Львова ; наступальних операціях на Городок і Судову Вишню, коли перерізали залізницю Львів-Перемішель і у взаємодії з іншими частинами блокували львівський 15-ти тисячний гарнізон із заходу. Бригада УСС була однією з активних учениць славнозвісного Чортівського пролому і наступу на Львів у червні 1919 року - лебединої пісні УГА.

Із середовища старшин легіону УСС висунулися видатні воєнноначальники Галицької Армії-командири корпусів, а пізніше командуючі армією генерали М.Тарнавський і Осип Микитка, Державний Секретар Військових справ ЗУНР полковник Д.Вітовський ,начальник штабу УГА отаман Сень Горук. Колишні січовики Осип Букшований, Роман Дудинський,Осип Станімір командували бригадами.

Сотник УСС Петро Франко став командиром першого авіазагону, засновником галицької військової авіації і її командуючим. У ході світової війни він закінчив у Сараєві авіаційну школу і коли очолив авіазагін у селищі Красне, часто вилітав нарівні з іншими на бойові завдання. Під час одного з польотів у січні 1919 року був збитий ,потрапив в полон , але втік і повернувся до своїх . Невдовзі сформував три авіазагони (сотні) із 50 літаків, які брали активну участь у боях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрухів І.О. Західноукраїнські молодіжні товариства "Сокіл", "Січ", "Пласт", "Луг".Івано-Франківськ: б.в., 1992.
2. Військово-патріотичне виховання допризовників: Методичні рекомендації/ Укл. М.Д.Зубалій.- К.: ІЗМН, 1998
3. Історія українського війська/ Під заг. ред. І.П.Крип'якевича.- Львів: Вид-во Ів. Тиктора, 1936.- Ч.1.
4. Приступа Є.Н. Народна фізична культура українців.-Львів:УСА,1995.